

A Nemzetgazdasági Minisztérium Munkafelügyeleti Főosztályának tájékoztatása

a REACH rendelet (1907/2006/EK rendelet), a CLP rendelet (1272/2008/EK rendelet), valamint az egyes munkavédelmi irányelvek kapcsolatával összefüggésben

A vegyi anyagok nélkül napjaink modern társadalma, gazdasága nem képzelhető el. Az élelmiszerek, a gyógyszerek, a tisztítószeres, a textilipar, a gépkocsigyártás és más, a tevékenységükhöz előfeltételként vegyi anyagot használó nemzetgazdasági ágak, alágak stb. meghatározóan járulnak hozzá a lakosság gazdasági és szociális jólétéhez, alapvetően befolyásolják a foglalkoztatást, az életminőséget. A kemizáció és ezzel egyidejűleg a kémiai biztonság folyamatos fejlesztése – különböző okokból ugyan – mind a fejlett, mind a fejlődő országok alapvető életfeltételeit biztosítja.

Sajnos másrészt az is jól ismert, hogy a vegyi anyagok súlyosan károsíthatják az ember egészségét és a környezetet is. A vegyi anyagok hatásai okozta kockázatok száma a vegyi anyagok tételszámának növekedésével együtt megnő. A technológia fejlődése gyakran gyorsabb, mint amilyen ütemben az új veszélyes anyagok egészségi és biztonsági hatásaival kapcsolatos ismeretanyag rendelkezésre áll.

A vegyi anyagokkal munkát végzők expozíciója jelentősen nagyobb, mint a lakosságé, mivel a vegyi anyagok életciklusában dolgozó munkavállalók egyrészt elszenvedik a lakossági expozíciót mint lakosok, és emellett ki vannak téve az előállított vagy gyártott vegyi anyagok jelentősen magasabb munkahelyi expozíciójának is.

Az Európai Unió munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos, 2014–2020-as stratégiája kiemeli, hogy hatékonyabban kell kezelni a vegyi anyagok használatával összefüggő egészségi és biztonsági kockázatokat, mivel a vegyi ártalmakkal összeköthető halálozási arány az összes munkahelyi haláleset majdnem felét teszi ki. A becslések szerint az összes daganatos megbetegedés mintegy 4-8,5%-a munkahelyi expozícióra – elsősorban a kémiai kóroki tényezők hatására – vezethető vissza.

Jelentős erőfeszítések történtek a vegyi anyagok használatából eredő egészségkárosodások és az új vagy újonnan felmerülő kockázatok megelőzése terén. Az Európai Unió kötelező erejű jogi aktusai szabályozzák a kémiai biztonságot az emberi egészség és a környezet magas szintű védelmének biztosítása érdekében. A REACH (1907/2006/EK rendelet), a CLP (1272/2008/EK rendelet) és az ezzel összefüggő munkavédelmi követelmények teljesítésének kiemelt szerepe van a munkahelyi balesetek és egészségkárosodások megelőzésében.

A REACH és a CLP rendeletek legfontosabb munkavédelmi vonatkozásai az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- **REACH rendelet:**

A vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról, valamint az Európai Vegyianyag-ügynökség megalapításáról szóló **1907/2006/EK rendeletet** 2006. december 18-án fogadta el az Európai Parlament és a Tanács. A rendelet angol címe alapján **REACH**-nek (Registration, Evaluation, Authorisation and restriction of CHemicals) nevezett jogszabály 2007. június 1-jén lépett hatályba. Előírásainak kötelező alkalmazása a végrehajtás megkönnyítése érdekében szakaszosan került bevezetése, mostanra azonban már valamennyi rendelkezését az EU minden tagállamában közvetlenül alkalmazni kell.

A rendelet átfogó és szigorú szabályozást nyújt a vegyi anyagok gyártása, importálása és felhasználása terén, az osztályozást, címkézést és csomagolást kivéve, amire külön uniós rendelet (CLP) vonatkozik. A szabályozás kiterjed a már meglévő (gyártott, importált, használt), valamint az új (az EU-ban eddig még nem gyártott, vagy importált) anyagokra, bár a már meglévő anyagok esetén egyes rendelkezések a végrehajthatóság érdekében fokozatosan kerülnek bevezetésre.

A REACH elsődleges célja, hogy biztosítsa az emberi egészség és a környezet magas szintű védelmét, a fenntartható fejlődést, a versenyképesség és innováció fenntartása, javítása mellett. Ebből is következik, hogy a jogszabály alapvetően általános kémiai biztonsági szabályozást ad és nem a „munkahelyek kémiai biztonságát” rendezi.

A REACH és a munkavédelem legfontosabb kapcsolódási pontjai:

1. A REACH rendeletet **a munkahelyekre (munkavédelemre) vonatkozó közösségi joganyagok sérelme nélkül** kell alkalmazni (pl.: a munkahelyek kémiai biztonságára¹, a rákkeltő és mutagén anyagok szabályozására vonatkozó irányelvek² változatlanul hatályosak). A REACH, a CLP és a közösségi munkavédelmi jogi szabályozás egymást kiegészíti.
2. A **Biztonsági Adatlapnak** (31. cikk) lehetővé kell tennie a **munkáltató** számára, hogy meghatározza és **értékelje** a munkavállalóknak a veszélyes anyagok használatából eredő **egészségi és biztonsági kockázatait**.
3. Cél, hogy a Biztonsági Adatlapok lehetővé tegyék a munkáltatók, illetve a felhasználók számára az **emberi egészség és biztonság védelmét** (pl.: Biztonsági Adatlap **7. szakasz/pont:** „Kezelés és tárolás” szabályai; **8. szakasz/pont:** „Az expozíció ellenőrzése/egyéni védelem”).
4. A biztonsági adatlapokon szereplő információknak meg kell felelniük a **98/24/EK tanácsi irányelvben** meghatározott követelményeknek is.
5. Az **információk szállítói láncban belüli továbbadásáról szóló rendelkezések** (IV. CÍM) azt biztosítják, hogy az anyagok összes felhasználójához eljussanak azok az információk, amelyek a veszélyes anyagok/keverékek egészséget nem veszélyeztető és biztonságos felhasználásához szükségesek.
6. A gyártónak/forgalmazónak **haladéktalanul frissíteni** kell a Biztonsági Adatlapot, ha az anyag kockázatkezelését befolyásoló új információ merül fel, ha az anyag felhasználására vonatkozóan engedélyt adtak vagy utasítottak el, vagy ha korlátozást állapítottak meg.

• CLP rendelet:

A veszélyes anyagokkal és keverékekkel végzett tevékenységekhez kapcsolódó, a munkavállalók egészségének védelmét célzó, munkahelyi kémiai biztonsági jogszabályok többségében szerepelnek olyan rendelkezések, melyek direkt vagy indirekt módon a veszélyes anyagok és keverékek osztályozásával és címkézésével vannak kapcsolatban.

Az Európai Unió minden tagállamára érvényes, a vegyi anyagok és keverékek osztályozását, címkézését és csomagolását szabályozó **1272/2008/EK számú**, 2008. december 16-án

¹ A munkájuk során vegyi anyagokkal kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók egészségének és biztonságának védelméről szóló 98/24/EK tanácsi irányelv

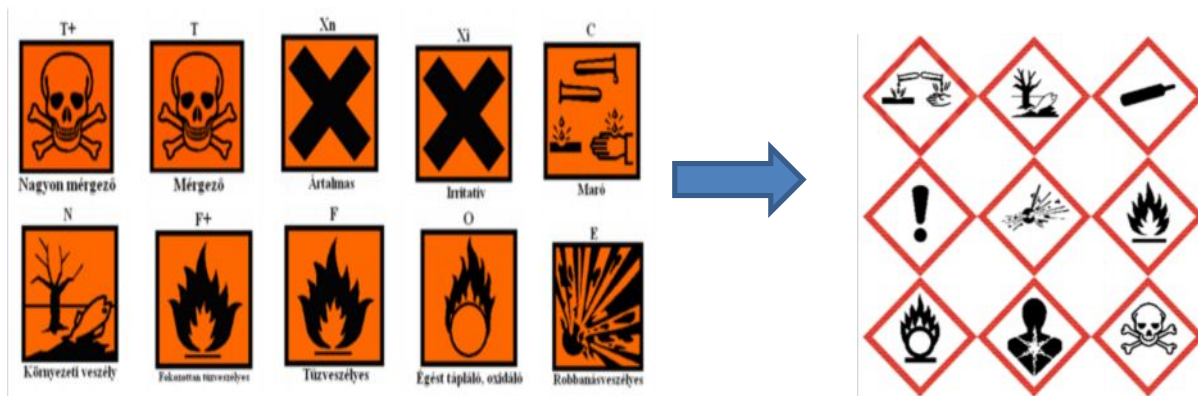
² A munkájuk során rákkeltő anyagokkal és mutagénekkel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről szóló 2004/37/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv; a munkájuk során azbeszttel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről szóló 2009/148/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv

elfogadott **európai parlamenti és tanácsi rendelet** az ENSZ által elfogadott, egységes kritériumokat tartalmazó – a veszélyes áruk szállítására vonatkozó szabályokkal is összhangban lévő – globálisan harmonizált osztályozási és címkézési rendszert (GHS³) ültette át a közösségi jogba. A röviden **CLP⁴ rendeletnek** nevezett jogszabály célja az emberi egészség és a környezet magas szintű védelmének biztosítása, a vegyi anyagokkal kapcsolatos veszélyek felmérésére alternatív vizsgálati módszerek támogatása, valamint a vegyi anyagok szabad mozgásának és kereskedelmének elősegítése. A jogszabály meghatározza a vegyi anyagok osztályozásának, címkézésének, csomagolásának, valamint az anyagokhoz kötődő veszélyek közlésének egységes kritériumait.

A CLP rendelet **2009. január 20-án lépett hatályba**, azonban a vállalkozások terheinek enyhítése érdekében, két lépcsőben került bevezetésre: **veszélyes anyagok** esetében **2010. december 1-től**, **veszélyes keverékek** esetében **2015. június 1-től** kell alkalmazni.

A legfontosabb változások a CLP hatályba lépése következtében:

- „Készítmény” fogalma helyett: keverék használata
- Osztályozási kritériumok és vizsgálati módszerek változása
- Címke elemek változása:

veszélyszimbólum
(67/548/EGK irányelv)

veszélyt jelző piktogram
CLP

2000. évi XXV. törvény (a továbbiakban: Kbtv.)
44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet
(a továbbiakban: EüM rendelet)

R-, S-számok/mondatok

Veszélyre figyelmeztető mondatok: H
Óvintézkedés mondatok: P
Kiegészítő információk: EUH

³ „Vegyi anyagok osztályozásának és címkézésének globálisan harmonizált rendszere” (GHS – Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals)

⁴ Classification, Labelling and Packaging of Substances and Mixtures

Határidők:

- **2010. december 1-ig** az *anyagok* osztályozása, címkézése és csomagolása a Kbtv., illetve az EüM rendelet szerint történt.
- **2010. december 1-től** az *anyagok* osztályozása a CLP rendelet és a Kbtv., illetve az EüM rendelet kritériumai alapján történik (kettős osztályozási kötelezettség); a címkézés, csomagolás a CLP rendelet szerint (H és P mondatok, figyelmeztetések, piktogramok, stb. alkalmazása) történik.
- **2015. június 1-ig** a *keverékek* osztályozása, címkézése és csomagolása a Kbtv., illetve az EüM rendelet szerint történik, az itt meghatározott osztályozási szempontokat, veszélyjeleket, R és S mondatokat, szimbólumokat kell alkalmazni. A cégek már alkalmazhatják a CLP rendelet szerinti osztályozást, azonban ebben az esetben a címkét és a csomagolást is az új előírásoknak megfelelően kell kialakítaniuk, továbbá osztályozni a Kbtv. szerint is kell (kettős osztályozás).
- **2015. június 1-től** az *anyagok és keverékek* osztályozására, címkézésére és csomagolására kizárólag a CLP rendelet előírásai vonatkoznak.

Megjegyzés: „A 2015. június 1. előtt a Kbtv. szerint osztályozott, címkézett, csomagolt és forgalomba hozott keverékeket 2 évig (2017. május 31-ig) nem kell a CLP rendeletnek megfelelően újracímkézni és újracsomagolni!” (Forrás: OKK-OKBI)

A munkáltatók legfontosabb munkavédelmi kötelezettségei a CLP végrehajtásában:

- Figyelemmel lenni a megváltozott címkékre és biztonsági adatlapokra;
- Oktatni a munkavállalókat, hogy megértsék és felismerjék az új címke információkat;
- Biztosítani az új biztonsági adatlapnak megfelelő felhasználást;
- Ellenőrizni, hogy a használt anyag/keverék osztályozása változott-e;
- Ha szükséges: a kockázatbecslést – kockázatkezelést – kockázat-kommunikációt módosítani/aktualizálni kell;
- A változásokról informálni kell a munkavállalókat.

A CLP révén nyújtott információkat ismerni, értékelni és alkalmazni kell tudni a munkavállalók egészségének védelme érdekében.

A REACH-, illetve CLP rendelettel és az új veszélyt jelző piktogramokkal kapcsolatban bővebb információk, tájékoztatók, útmutatók találhatóak az alábbi honlapokon:

- Európai Vegyianyag-ügynökség (ECHA): <http://echa.europa.eu/hu/regulations>
- Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA): <https://osha.europa.eu/hu/themes/dangerous-substances/reach>
- Országos Közegészségügyi Központ Országos Kémiai Biztonsági Igazgatóság (OKBI mint REACH/CLP Nemzeti Kompetens Hatóság): <http://www.okbi.hu/>

Jelen tájékoztató mellékleteként is letölthetők az ECHA, az EU-OSHA és az OKBI tájékoztató anyagai az új osztályozási és címkézési rendszerrel kapcsolatban.

Az egyes európai uniós munkavédelmi irányelvek⁵ CLP rendelethez történő hozzáigazítását követően – a *2014/27/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelés* érdekében – módosításra kerültek a kapcsolódó hazai jogszabályok is.

⁵ 92/58/EGK-, 92/85/EGK-, 94/33/EK- és 98/24/EK tanácsi irányelvek, valamint a 2004/37/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv

A módosítások részben az egyes egészségügyi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról szóló **16/2015. (III. 30.) EMMI rendelet**ben, részben pedig az egyes munkavédelmi tárgyú miniszteri rendeletek jogharmonizációs célú módosításáról szóló **21/2015. (VIII. 28.) NGM rendelet**ben kerültek kihirdetésre.

A **25/2000. (IX. 30.) EüM–SZCSM-**, a **26/2000. (IX. 30.) EüM-** és a **2/1998. (I. 16.) MüM** rendeletek módosításai **2015. október 1-jén** léptek hatályba, míg a **33/1998. (VI. 24.) NM** rendelet módosításait már **2015. március 31-e** óta be kell tartaniuk a munkáltatóknak.

A módosítások egyik legfontosabb és egyben közös eleme, hogy a **26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet hatálya alá a CLP rendelet szerinti 1A. (korábbi: 1.) vagy 1B. (korábbi: 2.) kategóriájú rákkeltő/mutagén anyagok és keverékek tartoznak:**

	Rákkeltő/mutagén kategóriák		
1272/2008/EK rendelet (CLP) szerint <i>CLP VI. melléklet, 3.1. táblázat</i>	1A.	1B.	2.
67/548/EGK irányelv szerint <i>CLP VI. melléklet, 3.2. táblázat</i>	1.	2.	3.

A „munkahelyek kémiai biztonságával” kapcsolatos legfontosabb ágazati rendeletek:

- A munkahelyek kémiai biztonságáról szóló 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM együttes rendelet;
- A foglalkozási eredetű rákkeltő anyagok elleni védekezésről és az általuk okozott egészségkárosodások megelőzéséről szóló 26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet;
- Az azbeszttel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről szóló 12/2006. (III. 23.) EüM rendelet;
- A munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet;
- a munkahelyen alkalmazandó biztonsági és egészségvédelmi jelzésekről szóló 2/1998. (I. 16.) MüM rendelet.

Felhasznált irodalom:

1. Ungváry Gy.: *Kémiai biztonság a munkahelyen – kémiai kóroki tényezők és a kémiai kóroki tényezők okozta megbetegedések (mérgeзések) és prevenciójuk. In: Munkaegészségtan. 3. kiadás. Szerk.: Ungváry Gy. és Morvai V., Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2010. p.:333-379.*
2. *Agenda 21. 19. fejezet. II. Környezetvédelmi Világkongresszus. Földcsúcs. Rio de Janeiro. 1992.*
3. *Magyarország Kémiai Biztonsága - Új Nemzeti Profil, Összegző áttekintés, szerk.: Ungváry Gy. Budapest, 2006.*
4. Ungváry Gy.: *A kémiai biztonság szabályozása. Fodor József Országos Közegészségügyi Központ. Budapest. 2005. p.: 1-67.*
5. *Alapvető munkaegészségügyi ismeretek – elméleti alapok I.; TÁMOP 2.4.8-12/1-2012-0001, szerk.: Ungváry Gy., Szakmáry É., Waltz G.; Nemzeti Munkaügyi Hivatal, 2013, p.:7-26.*

Budapest, 2016. április 19.

Nemzetgazdasági Minisztérium
Munkafelügyeleti Főosztály

Mellékletek:

1. *Veszély: vegyi anyagok! - A veszélyt jelző piktogramok bemutatása, EU-OSHA – ECHA, 2012., ISBN: 978-92-9191-949-9*
2. *A CLP-rendelet bevezető útmutatója, ECHA, 2015., ISBN: 978-92-9247-415-7*
3. *Korábbi szimbólumok és CLP piktogramok - összehasonlító táblázat, OKK-OKBI:*
<http://okbi.hu/page.php?trid=5&dz=75> (Letöltés: 2016. április 14.)